

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра економіки підприємства

Мазур Н.А., Кушнір О.К.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

*з написання та оформлення курсових робіт
з освітніх компонент:*

**«Організація підприємницької діяльності», «Біржова діяльність»,
«Економіка торгівлі та торговельного підприємства»**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Кам'янець-Подільський, 2026

УДК 378.147.091.33-028.42:33

ББК 74.58я73+65

М 14

Рецензенти:

Віталій ЛАВРУК, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи, страхування та електронних платіжних систем Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»

Віталій ТКАЧУК, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка

Олександр ЗАЛІСНИЙ, фінансовий директор ПП «НВП «СПАРИНГ-ВІСТ ЦЕНТР»

*Розглянуто та схвалено кафедрою економіки підприємства
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 1 від 12 січня 2026 р.)*

Мазур Н.А., Кушнір О.К.

М 14 Методичні рекомендації з написання та оформлення курсових робіт з освітніх компонент: «Організація підприємницької діяльності», «Біржова діяльність», «Економіка торгівлі та торговельного підприємства» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / Н.А. Мазур, О.К. Кушнір. Кам'янець-Подільський, 2026. 50 с.

Методичні рекомендації розроблено з урахуванням сучасних вимог до виконання курсових робіт; у них систематизовано основні правила оформлення та представлення результатів досліджень, а також визначено вимоги до процедури їх захисту на кафедрі економіки підприємства. У документі окреслено ключові етапи підготовки курсової роботи та висвітлено їх змістові особливості. Запропоновані рекомендації спрямовані на надання методичної та практичної підтримки здобувачам вищої освіти у процесі здійснення самостійних науково-практичних досліджень, збирання, систематизації та обробки інформації. Представлена тематика курсових робіт орієнтована на комплексне дослідження теоретичних і прикладних аспектів функціонування суб'єктів підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

УДК 378.147.091.33-028.42:33

ББК 74.58я73+65

© Мазур Н.А., Кушнір О.К.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	6
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	9
2.1. Титульний аркуш.....	10
2.2. Зміст	10
2.3. Вступ	11
2.4. Основна частина	17
2.5. Висновки.....	19
2.6. Список використаних джерел	19
2.7. Додатки.....	20
РОЗДІЛ 3. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	21
3.1. Оформлення тексту	21
3.2. Нумерація сторінок і розділів	22
3.3. Графічний матеріал	23
3.4. Таблиці.....	23
3.5. Формули	25
3.6. Примітки та посилання	26
3.7. Правила оформлення списку використаних джерел.....	27
3.8. Правила оформлення додатків	27
РОЗДІЛ 4. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	29
РОЗДІЛ 5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	32
РОЗДІЛ 6. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ КУРСОВИХ РОБІТ	35
РОЗДІЛ 7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	38
ДОДАТКИ.....	41

ВСТУП

Сьогодні зростає потреба у підготовці конкурентоспроможних фахівців, які мають ґрунтовні знання, здатні швидко адаптуватися до сучасних ринкових умов і виконувати вузькоспеціалізовані професійні завдання. Важливу роль у формуванні висококваліфікованих спеціалістів у сфері підприємництва та торгівлі відіграє написання й захист курсової роботи з освітніх компонент: «Організація підприємницької діяльності», «Біржова діяльність», «Економіка торгівлі та торговельного підприємства», які належать до циклу професійної підготовки (обов'язкові освітні компоненти).

Курсова робота є одним із різновидів наукової діяльності та виступає самостійним навчально-дослідницьким проєктом здобувача освіти. Її мета полягає у:

- поглибленні знань здобувачів щодо актуальних проблем певної галузі науки;
- узагальненні та систематизації теоретичних знань, отриманих під час вивчення дисциплін;
- розвитку навичок самостійного й критичного аналізу наукових джерел;
- формуванні дослідницьких умінь;
- стимулюванні до самостійного наукового пошуку;
- набутті вмій аналізувати передовий досвід і узагальнювати власні спостереження;
- оволодінні навичками практичного застосування результатів дослідження у власних розробках.

Курсова робота дає змогу здобувачеві сформувати практичні навички наукової діяльності (пошук і опрацювання джерел, реферування наукової та методичної літератури, порівняння різних підходів до розв'язання однієї проблеми тощо), визначити рівень знань у межах певної спеціалізації чи галузі, а також продемонструвати здатність до самостійного мислення, узагальнення та формулювання висновків. Виконання курсової роботи передбачає набуття вмій

самостійно працювати з науковими джерелами, опанування відповідної методики, що сприяє систематизації та перевірці якості засвоєних теоретичних знань.

У процесі виконання курсової роботи здобувачі мають продемонструвати здатність застосовувати теоретичні знання на практиці. Цей етап є одним із підсумкових у формуванні професійних компетентностей. Під час захисту курсової роботи здобувач повинен підтвердити відповідність вимогам, які висуваються до майбутніх фахівців за освітньо-професійною програмою «Підприємництво і торгівля».

Курсова робота виконується поетапно та подається на кафедру відповідно до графіка, затвердженого деканатом. Отримані результати можуть бути використані в подальшому під час підготовки, оформлення та захисту кваліфікаційної роботи.

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт розроблено відповідно до освітньо-професійної програми «Підприємництво і торгівля» та «Методичних рекомендацій з написання та оформлення курсових робіт у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція)» від 28.04.2025 р. Їх призначення – надати здобувачам практичну й методичну підтримку під час виконання курсових робіт, зокрема у процесі проведення самостійних науково-практичних досліджень, збору та обробки інформації, оформлення і захисту роботи.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота є одним із видів індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти, передбачених навчальним планом освітньої програми «Підприємництво і торгівля». Курсова робота повинна містити глибоке теоретичне осмислення актуальної проблеми, аналіз діяльності суб'єкта господарювання згідно з чинним законодавством, а також власні пропозиції та рекомендації.

Курсова робота повинна відповідати таким вимогам:

- оформлена згідно з вимогами та виконана в термін, передбачений графіком освітнього процесу;
- досліджувана проблема має бути актуальною;
- містити покликання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- неприпустимі види порушень академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація тощо);
- містити власні пропозиції та заходи щодо удосконалення діяльності суб'єкта господарювання.

Кожний здобувач виконує курсову роботу самостійно, обираючи напрямок дослідження, тему та суб'єкт дослідження.

Процес виконання курсової роботи складається з таких основних етапів:

- 1) вибір теми дослідження й затвердження наукового керівника;
- 2) підбір матеріалів для написання курсової роботи (організаційно-управлінська структура суб'єкта господарювання; Положення, посадові інструкції; схеми документообігу; фінансова звітність суб'єкта господарювання за декілька звітних періодів; первинна документація з напрямку дослідження);
- 3) підбір і вивчення навчальних і наукових джерел, нормативно-правових актів тощо;
- 4) складання плану роботи і його затвердження з науковим керівником;
- 5) формування предмета, об'єкта, мети та завдань дослідження;

- б) висловлення головних ідей та їх узгодження з науковим керівником;
- 7) написання курсової роботи та її оформлення, підготовка презентації;
- 8) захист курсової роботи.

Виконання курсової роботи передбачає вироблення навичок самостійної роботи з джерелами й науковою літературою, оволодіння методикою, яка допомагає систематизувати отримані теоретичні знання з вивчених дисциплін та перевірити їх якість.

Коли накопичено основний матеріал для курсової роботи, відбувається:

- написання вступу;
- формування висновків та рекомендацій;
- оформлення списку використаних джерел та додатків;
- подання чорнового варіанту роботи науковому керівникові;
- усунення зауважень, урахування рекомендацій наукового керівника;
- доопрацювання роботи й остаточне редагування тексту;
- підготовка до захисту.

Вибір теми роботи залежить від галузевих особливостей, форми власності та видів діяльності суб'єкта господарювання. Здобувачам надається право вільного вибору теми. Крім того, здобувач може запропонувати власну тему, попередньо узгодивши її з науковим керівником. Темі курсових робіт не повинні повторюватися у групі. Зміну теми курсової роботи допускають у виняткових випадках за обґрунтованим клопотанням самого здобувача вищої освіти або за ініціативою керівника. Курсова робота, виконана на тему, не зазначену в тематиці та не узгоджену з керівником, до захисту не допускається.

Керівництво курсовою роботою здійснюють науково-педагогічні працівники, які мають досвід науково-педагогічної та практичної роботи. Керівник:

- допомагає здобувачеві вищої освіти обрати тему курсової роботи, сформулювати мету і завдання, скласти план виконання роботи;
- надає рекомендації щодо опрацювання необхідної літератури, нормативних і довідкових матеріалів, наукових видань тощо за темою курсової роботи;

- консультує під час написання курсової роботи;
- здійснює загальне керівництво курсовою роботою і відповідає за наявність у роботі помилок системного характеру;
- перевіряє курсову роботу;
- контролює процес перевірки роботи на рівень унікальності.

Закріплення тем курсових робіт та призначення керівників здійснюють у термін, визначений графіком освітнього процесу.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота складається з послідовно розміщених таких структурних елементів:

- 1) титульний аркуш;
- 2) зміст;
- 3) перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів (за необхідності);
- 4) вступ;
- 5) основна частина, яка складається із трьох розділів;
- 6) висновки;
- 7) список використаних джерел;
- 8) додатки (за необхідності).

На сторінці Змісту вказуються номери сторінок кожного розділу та підрозділу.

У вступі потрібно довести актуальність певної проблеми для даної галузі науки і практики, визначити об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження.

Основна частина курсової роботи складається з теоретичного та практичного аспектів, де розкривається зміст дослідження. Зокрема, у першій частині (теоретичній) подається аналіз наукової літератури. Друга (практична) частина містить опис виконаного дослідницького завдання. Кожен розділ необхідно завершувати лаконічними висновками, що логічно узагальнюють викладене. При цьому потрібно пам'ятати, що дослівне запозичення чужого тексту, яке не супроводжується посиланням на джерело, називається плагіатом і суворо карається у науковому середовищі.

Список використаних джерел складається здобувачем як результат перегляду наукових досліджень з обраної теми. До списку вноситься тільки та література, що використовувалася в роботі, на яку є посилання в тексті. Повинні переважати новітні видання. При складанні тез, конспектуванні потрібного матеріалу вже на початковому етапі потрібно записувати літературу, що полегшить її

систематизацію. Список використаних джерел оформляється з урахуванням сучасних вимог до бібліографічного опису.

Додатки до курсової роботи розміщуються в кінці роботи, після списку використаних джерел. Вони можуть містити таблиці, схеми, малюнки тощо.

Кожен структурний елемент починається з нової сторінки.

Курсова робота повинна бути логічно побудована й мати характер цілісного та завершеного дослідження.

2.1. Титульний аркуш

Титульний аркуш є першою, лицьовою сторінкою курсової роботи і повинен оформлюватися у відповідності до правил. Аркуш не нумерують.

Титульний аркуш повинен містити обов'язкові елементи: найменування міністерства, назву університету, назву факультету, назву кафедри; тему роботи; назву дисципліни з якої виконується курсова робота; курс, групу; рівень вищої освіти; шифр і назву спеціальності; назву освітньої програми; прізвище, ім'я здобувача вищої освіти; науковий ступінь, учене звання, посаду, прізвище та ім'я керівника; кількість балів (оцінку за національною шкалою, оцінку ЄКТС) за курсову; прізвище та ім'я, підписи членів комісії із захисту; місто і рік виконання роботи (Додаток А).

2.2. Зміст

Зміст розташовують після титульного аркуша. Він визначається темою курсової роботи та розробляється здобувачем самостійно, узгоджується з науковим керівником. Зміст курсової роботи може займати 1-1,5 сторінки. Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в тексті роботи. Заголовки підпунктів слід зміщувати на 3-5 знаків вправо щодо заголовків розділів. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема, вступу, висновків, додатків, списку використаних джерел. Він має відображати суть теми та логіку дослідження. Назви розділів і підрозділів повинні бути стислими й зрозумілими, тісно пов'язаними з назвою

роботи, але не повторювати її (Додаток Б).

Зміст курсової роботи повинен відповідати вимогам:

- теми кожного розділу мають бути однакові за важливістю, а самі розділи – приблизно однакові за обсягом;
- тема і зміст окремих розділів не повинні «накладатися», жоден із пунктів плану не може повторювати назви роботи;
- у змісті в словах не рекомендовано використовувати знак переносу.

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності).

Якщо у курсовій роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, позначення і таке інше, то їх перелік може бути поданий в курсовій роботі у вигляді окремого списку, який розміщують після змісту. Перелік умовних позначень слід розташовувати стовпцем за абеткою. Ліворуч в абетковому порядку наводять скорочення або умовні позначення спочатку українською мовою, а потім іншими мовами (за наявності), а праворуч – їх розшифрування. Терміни, скорочення, символи, позначення, які повторюють не більше двох разів, до переліку не вносять.

2.3. Вступ

Вступ є важливою та відповідальною частиною курсової роботи, оскільки містить у стислій формі всі фундаментальні положення, обґрунтуванню яких присвячена робота.

Писати вступ методологічно краще не на початку, а по закінченню проведеного дослідження, коли основна частина роботи вже повністю готова. В іншому випадку навряд чи вдасться уникнути неточностей і повторної роботи. Перед написанням цієї відповідальної частини роботи рекомендується подивитися в якості зразка кілька близьких за тематикою курсових робіт і проконсультуватися з науковим керівником.

Вступ починається з невеликої преамбули, де згадується сутність і стан досліджуваної теми, її значимість у сучасних умовах, вказується на необхідність

дослідження. При написанні вступу необхідно дотримуватися наступної послідовності.

Актуальність теми. У вступі здобувач повинен обґрунтувати актуальність вибраної теми курсової роботи. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним, проте має розкривати доцільність проведення дослідження для даного суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно вказати авторів, які внесли найбільш значний внесок у розробку досліджуваної проблеми. Здобувач повинен простежити основні етапи у вивченні обраної проблеми з моменту її виникнення, проаналізувати, який внесок того чи іншого автора в її розробку, визначити чільні тенденції у поглядах фахівців на проблему з огляду на те, що вже зроблено науковцями. Такий підхід дає можливість визначити актуальність обраної теми, а також дозволяє не повторювати відомі позиції, підходи.

Надаючи стислий огляд літератури з обраної теми, здобувач має акцентувати увагу на тих проблемах, які були розкриті, які лише згадані, а які взагалі залишилися поза увагою науковців.

Основні завдання огляду літератури:

- ознайомлення з матеріалами за темою дослідження, їх класифікація;
- відбір основних, фундаментальних робіт, базових результатів;
- виявлення основного кола науковців, які працювали над проблемою та вивчення їх внеску в її розробку;
- з'ясування дискусійних питань та різних поглядів на вирішення проблеми;
- виявлення найцікавіших чи суттєвих, але недостатньо розроблених напрямків, які підлягають подальшому вивченню.

Під час аналізу літератури варто врахувати наступне: аналіз літератури потребує дотримання певної культури (зокрема, коректності, неупередженості, виваженості оцінок тощо); історіографічний огляд пишеться не за авторами, а згідно із завданнями роботи; усі прізвища авторів, які дотримуються єдиних поглядів з того чи іншого питання, вказуються за абеткою. Алфавітний порядок

підкреслює неупереджене ставлення здобувача до позицій науковців, хоча здобувач може звернути увагу на те, хто здійснив найбільший внесок у розробку якогось із аспектів проблеми, хто вперше порушив ту чи іншу проблему тощо.

Мета і завдання курсової роботи. Формулюють мету роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети.

Мета дослідження (тобто чого прагне досягти здобувач у своїй роботі) визначається дуже стисло. Як правило, мета відображає назву теми дослідження. Після цього вказуються конкретні завдання, котрі відповідають меті. Завдання є частиною мети, її конкретизацією і становлять наперед визначений, запланований для практичного виконання обсяг робіт. Завдання повинні відображати пункти змісту курсової роботи. Формулювання завдань зазвичай роблять у формі переліку:

- виявити ...
- оцінити ...
- встановити ...
- охарактеризувати ...
- проаналізувати ...
- визначити ...
- сформулювати ...
- дослідити ...
- запропонувати ... .

Завдання, які вирішуються у роботі, повинні відповідати цілям дослідження. Як правило, виходячи із завдань дослідження, будується структура роботи. Завдання дослідження відповідають змісту розділів і підрозділів курсової роботи.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт і предмет дослідження, як категорії наукового процесу, співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Об'єкт дослідження – факти та явища відповідної галузі теоретичної та практичної діяльності людини. Визначаючи об'єкт, треба знайти відповідь на запитання: що розглядається? Інакше кажучи, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну

ситуацію і обране для вивчення. У курсовій роботі об'єктом дослідження є суб'єкт господарювання, за матеріалами якого виконується робота або товар, послуга тощо.

Предмет дослідження – важлива складова об'єкта, яка знаходиться в безпосередньому взаємозв'язку з іншими його складовими та розкриває одну з граней об'єкта. Предмет дослідження – конкретна проблема, яка міститься в межах об'єкта дослідження. Предмет дослідження визначає тему курсової роботи.

Методи дослідження. Вказують перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Слід коротко і змістовно перерахувати використані методи дослідження. Це дозволить переконатися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Наведемо найбільш загальні методи, які доцільно використати при написанні курсової роботи.

Спостереження – це систематичне цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, які виступають об'єктами дослідження. Як метод наукового пізнання спостереження дає можливість одержувати первинну інформацію у вигляді сукупності емпіричних тверджень, що стає основою попередньої схематизації об'єктів реальності, роблячи їх вихідними об'єктами наукового дослідження.

Порівняння – це процес зіставлення предметів або явищ дійсності з метою встановлення схожості чи відмінності між ними, а також знаходження загального, що може бути властивим двом чи кільком об'єктам дослідження. За допомогою порівняння інформацію про об'єкт можна одержати двома шляхами: здійснення безпосереднього порівняння (первинна інформація); опрацювання первинних даних (вторинна або похідна інформація). Вимірювання – це пізнавальна процедура, пов'язана з визначенням числового значення певної величини за допомогою одиниці вимірювання. Вимірювання ґрунтується на порівнянні однакових властивостей матеріальних об'єктів. Об'єкти вимірювання – це все те, що підлягає вимірюванню (розміри, маса, час, швидкість, тиск, температура, успішність і т.п.).

Експеримент – це такий метод вивчення об'єкта, коли дослідник активно і

цілеспрямовано впливає на нього шляхом створення штучних умов чи застосування звичайних умов, необхідних для виявлення відповідних властивостей. Складники експерименту: виділення об'єкта дослідження, створення необхідних умов (зокрема й усунення всіх факторів, що можуть заважати), матеріальні впливи на об'єкт або умови, акти спостереження чи вимірювання із застосуванням відповідних засобів.

Абстрагування (від лат. терміна *abstrahere*, що означає відволікання) – це уявне відсторонення від неістотних, другорядних ознак предметів і явищ, зв'язків і відношень між ними та виокремлення декількох аспектів, які цікавлять дослідника. Абстрагування може застосовуватись до реальних і абстрактних об'єктів (таких, що вже пройшли абстрагування).

Аналіз і синтез – у найзагальнішому значенні постають двома взаємопов'язаними процесами уявного чи фактичного розкладання цілого на складники і об'єднання окремих частин у ціле. Аналіз і синтез – взаємозумовлені логічні методи наукового дослідження, що виникли на основі практичної діяльності людей, їхнього досвіду. Аналіз (від грец. розкладання) – метод пізнання, який дозволяє розчленувати предмети дослідження на складники (звичайні елементи об'єкта чи його властивості й відношення). Синтез (від грец. об'єднання), на протигагу аналізу, дає можливість з'єднувати окремі частини чи сторони об'єкта в єдине ціле.

Індукція і дедукція. Справжня наука можлива лише на основі абстрактного мислення, послідовних міркувань дослідника у вигляді суджень і висновків. У наукових судженнях встановлюються зв'язки між предметами чи явищами або між їхніми певними ознаками. Індукція (від лат. наведення) – умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас загалом. Дедукція (від лат. виведення) – це умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості всієї множини. Дедуктивним вважається будь-який вивід взагалі.

Моделювання – непрямий, опосередкований метод наукового дослідження

об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження. Суть моделювання полягає в заміщенні досліджуваного об'єкта іншим, спеціально для цього створеним.

Ідеалізація – розумова дія, пов'язана з утворенням понять про об'єкти, принципово нездійсненні у досліді та дійсності. Ідеалізовані об'єкти вважаються граничними випадками тих або інших реальних об'єктів і обираються як засіб їх наукового аналізу, як основа для побудови теорії цих реальних об'єктів. Мета ідеалізації як методу пізнання – позбавити реальні об'єкти деяких притаманних їм властивостей і надати їм (уявно) певних нереальних і ознак гіпотетичних властивостей.

Формалізація (від лат. означає складний за формою) – метод пізнання різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури у знаковій формі за допомогою штучних мов (наприклад, мовами математики, хімії, програмування). У процесі формалізації всі змістові терміни замінюють символами, а змістові твердження – відповідними послідовностями символів або формулами.

Серед великої різноманітності загальнонаукових методів окремо виділяють історичний і логічний методи дослідження, які дозволяють подумки відтворити досліджуваний об'єкт у всій його об'єктивній конкретності, уявити і зрозуміти його у розвитку.

Часткові (спеціальні) методи застосовуються тільки в одній певній науці або під час дослідження деяких конкретних явищ. Тому вони мають назви відповідних наук: психологічні, педагогічні, соціологічні тощо.

Практичне значення отриманих результатів. У курсовій роботі слід подати відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації, а також очікуваний ефект від впровадження результатів дослідження.

Інформаційне забезпечення результатів дослідження. Джерелами інформації для виконання курсової роботи є публікації у вітчизняних та зарубіжних наукових виданнях та журналах, статистичні матеріали, фактичні дані про результати діяльності об'єкта дослідження, сайти мережі Інтернет та ін.

Структура та обсяг курсової роботи. Вказується, з яких структурних одиниць складається курсова робота (вступ, основна частина, загальні висновки, перелік використаних літературних джерел, додатки), на скількох сторінках вона викладена, скільки включає таблиць і рисунків, а також джерел літератури.

Рекомендований обсяг вступу 2-3 сторінки.

2.4. Основна частина

Основна частина курсової роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають з нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень.

У **першому розділі** основної частини курсової роботи наводиться огляд літератури за темою і вибір напрямів дослідження; викладається загальна методика та основні методи дослідження; аналіз і узагальнення результатів досліджень. В огляді літератури окреслюються основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою, називаються ті питання, що залишились невирішеними; вивчаються та узагальнюються теоретичні основи предмету дослідження (основних засобів, виробничих запасів, готової продукції та ін.), уточняється економічна сутність і зміст. Наводиться огляд нормативно- правової бази щодо напрямку дослідження.

Теоретичні дослідження доцільно обґрунтувати шляхом узагальнення світового та вітчизняного досвіду, залучення результатів наукових досягнень провідних вчених і т. п. За кожним питанням слід викласти думки різних авторів, дати їх порівняльний аналіз, виявити можливі протиріччя і сформулювати шляхи їх вирішення, а також власну думку автора.

Бажано ілюструвати текст графічним матеріалом – схемами, графіками, алгоритмами, діаграмами. Результатом теоретичного розділу має бути визначена теоретична концепція предмета дослідження, модель пошуку механізмів вирішення завдання, які поставлені в курсовій роботі. Ця модель повинна мати наскрізний характер, тобто, щоб її алгоритм можна було б використовувати для аналізу відповідної інформації й обґрунтування рекомендацій і пропозицій в

експериментальній частині. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у даній галузі.

У **другому розділі** основної частини курсової роботи обґрунтовують вибір напряму дослідження; наводять загальну характеристику статутної діяльності господарюючого суб'єкта; аналізують організаційно-майнову та організаційно-управлінську структури суб'єкта. Має місце опис стану галузі, в якій працює суб'єкт господарювання; розгляд ринку і конкуренції, які притаманні галузі; циклічний чи сезонний характер діяльності. Також наводиться аналіз основних техніко-економічних показників і обґрунтовуються висновки щодо перспективних напрямків діяльності (чистий дохід від реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг), собівартість реалізованих товарів (робіт, послуг), чистий прибуток, середньорічна вартість основних засобів, фондівіддача, фондоемність, середньорічна вартість оборотних активів, коефіцієнт оборотності оборотних активів, тривалість одного обороту оборотних активів, чиста рентабельність продаж, фонд заробітної плати, виробіток та ін.). Розробляються форми аналітичних таблиць, вносяться в них дані і обробляються. На основі отриманих результатів виводяться попередні висновки.

У **третьому розділі** курсової роботи розглядаються проблемні питання та прогнози перспектив розвитку суб'єкта господарювання за темою дослідження. Він містить декілька варіантів обчислення показників за тематикою, з використанням різноманітних методик, які наводяться в опрацьованих літературних джерелах; прогнозовані показники підвищення ефективності функціонування суб'єкта господарювання за рахунок впровадження стратегічних управлінських рішень. Заключним етапом по виконанню основної частини курсової роботи є узагальнення наявних матеріалів, виявлення внутрішніх господарських резервів, розробка заходів щодо покращення діяльності суб'єкта господарювання.

Основні розділи роботи мають бути органічно пов'язані між собою: теоретичні та методичні положення повинні бути відправним моментом для аналізу, а розглянуті проблеми – мати пропозиції щодо вирішення.

2.5. Висновки

Логічним завершенням курсової роботи є висновки. Головна їхня мета – підведення підсумків виконаної роботи. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій.

Дуже важливо, щоб висновки відповідали поставленим завданням.

У висновках слід підкреслити актуальність і значення теми дослідження, охарактеризувати найбільш важливі теоретичні та практичні результати дослідження, вказати основні недоліки і окреслені пропозиції щодо вдосконалення управління суб'єктом господарювання, визначити перспективу та шляхи подальшого вивчення конкретної проблеми. Висновки, загальний обсяг яких 3-4 сторінки, не повинні дублювати викладене у вступі та основній частині курсової роботи. У них не повинно бути таблиць, рисунків та посилань на список використаних джерел. Структура висновків:

- коротко про актуальність теми дослідження;
- особливості діяльності суб'єкта господарювання;
- оцінка стану діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання;
- конкретні пропозиції щодо удосконалення діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання;
- загальний висновок.

Висновки повинні містити формулювання вирішених завдань курсової роботи, основні отримані результати дослідження, а також рекомендації щодо вдосконалення досліджуваного напряму. За своїм змістом і формою вони повинні бути чітко викладеними, аргументованими і співвіднесеними з уже відомими науково-практичними розробками.

2.6. Список використаних джерел

Список використаних джерел формують одним із таких способів:

- у порядку появи покликань у тексті;
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;

- у хронологічному порядку.

До списку слід заносити тільки ті джерела, які були опрацьовані із зазначенням відповідних сторінок. Список використаних джерел містить книжки, статті з періодичних видань, нормативні акти тощо, які використовуються здобувачем в процесі розкриття теми роботи. У тексті курсової роботи повинні бути посилання на всі використані джерела.

2.7. Додатки

Додатки не є обов'язковим елементом курсової роботи. Разом з тим, на практиці вони зустрічаються у більшості робіт. У додатки зазвичай включають допоміжний матеріал для повноти сприйняття роботи:

- інформаційні матеріали, які становлять базу аналітичних досліджень згідно з тематикою курсової роботи;
- проміжні математичні розрахунки, формули;
- громіздкі таблиці та рисунки;
- матеріал, що не має прямого відношення до теми проведеного дослідження;
- інструкції та методики;
- статут діяльності суб'єкта господарювання;
- положення;
- опис алгоритмів і програм, які розроблені в процесі виконання курсової роботи;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- первинні документи суб'єкта господарювання;
- рекламні матеріали (каталоги, буклети, проспекти) та ін.

Обсяг додатків не повинен перевищувати обсягу курсової роботи.

РОЗДІЛ 3. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1. Оформлення тексту

Курсову роботу оформляють відповідно до державних стандартів України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» та ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання». Обов'язковою вимогою є написання курсової роботи державною мовою, за винятком списку використаних джерел, у якому використане джерело записують мовою видання. Цитати з цих джерел наводять у тексті винятково українською мовою.

Курсову роботу друкують на аркушах білого паперу формату А4 (210x297 мм) через півтора міжрядкових інтервали, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 3 см, праве – 1 см, верхнє – 2 см, нижнє – 2 см. Шрифт – Times New Roman, кегель шрифту (розмір) – 14, міжрядковий інтервал – 1,5. Новий рядок починається абзацним відступом від початку рядка рівним 1,25 см.

Текст основної частини роботи поділяється на розділи і підрозділи відповідно до змісту, затвердженим керівником. Заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ», друкують великими літерами напівжирним шрифтом, симетрично до набору (по центру).

Заголовки підрозділів друкують напівжирним шрифтом малими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу (по ширині). В кінці заголовку крапки не ставлять. Відстань між заголовком (за винятком заголовку пункту) та наступним текстом має бути 1 пропущений рядок. Кожну структурну частину роботи треба починати з нової сторінки (крім підрозділів, параграфів). Перенесення слів у заголовку розділу не роблять. Не можна розміщувати назву підрозділу в нижній частині сторінки, якщо після назви є тільки один рядок тексту.

Виділень «жирним», курсивом, підкреслення у курсовій роботі уникати.

3.2. Нумерація сторінок і розділів

Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подаються арабськими цифрами без знаку №.

Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, але на титульному аркуші номер не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини курсової роботи, як «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» не мають порядкового номера. Всі сторінки, на яких розміщені згадані структурні частини роботи, нумерують звичайним способом. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: «1. ВСТУП»

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, потім у тому ж рядку наводять заголовок підрозділу. Крапку після назви підрозділу не ставлять.

Наприклад:

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТОВАРНОЇ СТРАТЕГІЇ
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Суть та зміст товарної стратегії

Виникнення товарознавства і виділення у самостійну сферу діяльності відбулося на рубежі XIX-XX ст. та стало наслідком формування ринкових відносин, посилення конкуренції.

До загального обсягу курсової роботи не входять додатки, таблиці та

рисунки, які повністю займають площу сторінки.

Обсяг курсової роботи повинен бути в межах 35-45 сторінок.

3.3. Графічний матеріал

Рисунки (схеми, графіки) необхідно подавати у курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Рисунки, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Рисунки позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком рисунків, поданих у додатках. Номер рисунка повинен складатися з номера розділу і порядкового номера, між якими та після ставиться крапка. Наприклад: Рис. 2.1. (перший рисунок другого розділу). Номер рисунка, його назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ним. Приклад оформлення рисунка наведено в додатку В.

Обов'язково під рисунками вказують джерело його походження, тобто звідки взято або розроблено автором. Оформляється посилання шрифтом Times New Roman розміру 12, курсивом, з абзацу. Приклад:

Побудовано автором на основі [8, 10, 22]

3.4. Таблиці

Цифровий матеріал рекомендується розміщувати в курсовій роботі у вигляді таблиць. Таблиці слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вони згадані вперше або на наступній сторінці, якщо в зазначеному місці вони не поміщаються. Таблицю розміщують у тексті так, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку або з поворотом за стрілкою годинника.

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу (за винятком таблиць, поданих у додатках). В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують надпис «Таблиця» із зазначенням її номера. Слово «Таблиця» слід писати з великої літери, звичайним шрифтом. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 2.1» (перша таблиця другого розділу). Назва таблиці

пишеться у наступному рядку по центру, «не жирним».

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку. При перенесенні частини таблиці на іншу сторінку слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова

«Продовж. табл.» і вказують номер таблиці. Наприклад:

«Продовж. табл. 1.2». Назву таблиці не повторюють. Якщо заголовки граф таблиць великі, допускається їх не повторювати. У цьому випадку слід пронумерувати графи і повторити їх нумерацію на наступній сторінці. Заголовки граф починаються з великих літер, підзаголовки – з малих, якщо складають одне речення із заголовком, і з великих – якщо вони є самостійними.

Текст в таблиці рекомендується друкувати кеглем не менше 8 з одинарним інтервалом. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці відсутні, то слід ставити прочерк. Якщо всі показники, що наведені в таблиці виражені в одній і тій же одиниці, то її позначення поміщається в заголовку. Замінювати лапками повторювані в таблиці цифри, математичні знаки, знаки відсотка, позначення торгових марок, позначення нормативних документів не допускається. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «... представлено в табл. 1.2». У разі повторних посилань на таблицю потрібно вказувати скорочене слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.2».

Числові величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Обов'язково під таблицями вказують джерело її походження, тобто звідки взято або розроблено автором. Оформляється посилання шрифтом Times New Roman розміру 12, курсивом, з абзацу. Приклад:

<i>Розроблено автором на основі [25]</i>

Приклад оформлення таблиці наведено в додатку Г.

3.5. Формули

При використанні формул необхідно дотримуватися певних правил. Формули слід виділяти з тексту курсової роботи окремими рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишити 1 вільний рядок. Якщо формула не вміщається в один рядок, її потрібно перенести після знаку рівності (=), або після знаків плюс (+), мінус (-), або після інших математичних знаків з їх обов'язковим повторенням у новому рядку.

Номер, який не вміщається в рядку з формулою, переносять у наступний рядок нижче формули. Номер формули при її перенесенні вміщують на рівні останнього рядка. Якщо формула взята в рамку, то номер такої формули записують поза рамки з правого боку навпроти основного рядка формули. Номер формули-дробу подають на рівні основної горизонтальної риски формули.

Загальне правило пунктуації в тексті з формулами таке: формула входить до речення як його рівноправний елемент. Тому наприкінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації. Двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, передбачених правилами пунктуації, а) у тексті перед формулою наводиться узагальнююче слово, б) цього вимагає побудова тексту, що передує формулі.

Розділовими знаками між формулами, котрі йдуть одна під одною і не відокремлені текстом, можуть бути кома або крапка з комою безпосередньо за формулою до її номера. На всі формули мають бути посилання в тексті.

Формули в курсовій роботі нумерують в межах розділу. Номер формули складається із номера розділу і порядкового номера формули, між якими ставлять крапку. Номер формули пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули у круглих дужках. Пояснення значень символів, числових коефіцієнтів у формулах треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані в формулі, і кожне – з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

3.6. Примітки та посилання

Примітки до тексту і таблиць, в яких наводять довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад: Примітки:

1. ...

2. ...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого тексту слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст. Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться у тій граматичній формі, в якій він поданий в джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами), слід бути гранично точним у викладенні думок, коректним щодо оцінювання результатів, і давати відповідні посилання на джерело.

Посилання на використані джерела є неодмінною вимогою до роботи. Рекомендований для курсових робіт спосіб посилань: наскрізна нумерація посилань, при цьому посилання на джерела подаються у квадратних дужках [ ], де послідовно позначається номер, а самі посилання подаються або в кінці розділу або в кінці роботи.

Наприклад: [2, с. 234], де «2» – це порядковий номер джерела у списку використаних джерел, а «234» – це номер сторінки; або ж інший варіант: [4], де «4» – це порядковий номер у списку використаних джерел, в якому поставлена загальна кількість сторінок або конкретні сторінки, або це електронне джерело. Посилання на рисунки до курсової роботи оформлюють порядковим номером рисунку: наприклад, «рис. 2.3»; на формули – порядковим номером формули: наприклад, «у формулі (3.1)». Посилання у тексті на таблиці пишуть скорочено: наприклад, «у табл. 1.2».

3.7. Правила оформлення списку використаних джерел

Бібліографічний опис списку використаних джерел здійснюють відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Кількість використаних джерел для курсової роботи становить не менше 35 найменувань. До списку використаних джерел рекомендовано подавати праці керівника курсової роботи. Авторів з однаковими прізвищами подають в алфавітному порядку їхніх ініціалів; праці одного автора – за алфавітом перших літер назв його праць; праці одного автора з однаковою назвою – за хронологією. Відомості про джерела нумерують арабськими цифрами. Номер ставлять перед бібліографічним записом і відокремлюють від нього крапкою. Приклад оформлення наведено в додатку Д.

3.8. Правила оформлення додатків

Додатки до курсової роботи мають містити інформаційні матеріали, що становлять базу аналітичних досліджень згідно з обраною темою. Додатки оформляються як продовження курсової роботи і розміщуються в порядку покликань у тексті роботи.

Посередині рядка над заголовком великими літерами друкують слово «ДОДАТКИ». Кожен додаток повинен мати заголовок, надрукований у наступному рядку після позначення додатка в центрі рядка малими літерами (з першої великої) напівжирним шрифтом. Кожен додаток повинен розпочинатися з нової сторінки. З

правої сторони рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і поряд – велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, И, О, Ч, Ъ, наприклад: Додаток А.

РОЗДІЛ 4. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Не пізніше ніж за 30 календарних днів до захисту курсову роботу подають науковому керівникові для перевірки змісту та структури, дотримання академічної доброчесності, внесення необхідних правок. Після позитивного висновку наукового керівника курсову роботу перевіряють на рівень унікальності.

Процедура перевірки курсових робіт визначена в Університеті локальними документами з питань дотримання академічної доброчесності. Перевірка роботи на рівень унікальності обов'язково передуює процедурам допуску та захисту курсових робіт. Здобувача вищої освіти допускають до захисту курсової роботи за наявності в ній не менше 30% унікального тексту. Курсові роботи, які за висновком наукового керівника заслуговують на позитивну оцінку, рекомендують до захисту. Роботи, які за попередньою оцінкою наукового керівника не мають підстав для позитивної оцінки, до захисту не допускаються і передаються здобувачеві вищої освіти для подальшого доопрацювання.

Курсову роботу подають на кафедру у двох примірниках: перший – друкований, другий – на електронному носії одним суцільним файлом. Електронна версія курсової роботи має бути ідентичною паперовій.

Термін подання варіантів робіт на кафедру, а також графік її захисту залежить від графіку освітнього процесу.

У разі, якщо за результатами перевірки встановлено коректність покликань на першоджерело для текстових та/або ілюстративних запозичень, то робота вважається такою, що пройшла внутрішнє рецензування і допускається до захисту. У разі виявлення факту порушення академічної доброчесності, зокрема наявності в роботі академічного плагіату, призначена особа подає вмотивовані висновки та звіт на засідання кафедри, яка ухвалює остаточне рішення у вигляді надання дозволу до захисту роботи, відправлення роботи для доопрацювання (або видачу іншого варіанту завдання для курсової роботи, або відхилення без права подальшого розгляду).

Здобувач вищої освіти, який не погоджується з результатами перевірки

роботи на рівень унікальності, у триденний термін після їх оголошення має право подати апеляцію на ім'я ректора. Наказом (дорученням) ректора створюють комісію, яка формує остаточні висновки про дотримання здобувачем вищої освіти академічної доброчесності. Висновки апеляційної комісії оформлюють відповідним протоколом.

Відповідальність за порушення академічної доброчесності визначена Кодексом академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція) та Положенням про дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція) на підставі законодавства України в галузі освіти.

Захист курсових робіт проводять публічно перед комісією у складі не менше трьох викладачів кафедри, зокрема й керівника курсової роботи.

Процедура захисту передбачає:

- доповідь здобувача вищої освіти про зміст роботи;
- запитання до здобувача вищої освіти;
- відповіді здобувача вищої освіти на запитання осіб, присутніх на захисті;
- виступ керівника курсової роботи;
- прикінцеве слово здобувача вищої освіти;
- ухвала комісії про оцінку роботи.

Доповідь здобувача може супроводжуватися демонстрацією ілюстративних матеріалів, триває до 10 хвилин і повинна містити:

- актуальність обраної теми, мету та завдання, практичну значимість роботи;
- структуру роботи, об'єкт дослідження, методи дослідження;
- зміст запропонованих заходів та пропозицій автора;
- основні висновки за результатами роботи.

Після доповіді здобувач вищої освіти відповідає на запитання керівника і

членів комісії коротко і чітко.

Комісія обговорює результати захисту курсових робіт і більшістю голосів ухвалює рішення щодо оцінювання роботи. Оцінки оприлюднюються у присутності здобувачів вищої освіти. У разі незгоди з результатами захисту курсової роботи здобувач вищої освіти в день оголошення оцінки має право подати апеляцію на ім'я декана факультету. Для розгляду апеляції розпорядженням декана факультету створюють комісію, яка впродовж трьох календарних днів розглядає апеляцію здобувача вищої освіти щодо порушення процедури проведення захисту курсової роботи, що могло негативно вплинути на рішення комісії щодо оцінки. У разі встановлення комісією порушення процедури проведення захисту курсової роботи, яке вплинуло на результати оцінювання, вона пропонує декану факультету скасувати відповідне рішення комісії та провести повторний захист курсової роботи в присутності представників комісії з розгляду апеляції.

РОЗДІЛ 5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота оцінюється за стобальною системою з урахуванням якості виступу і відповідей на запитання членів комісії по захисту. Слід пам'ятати, що висока якість виконаної курсової роботи не є гарантією її високої оцінки, оскільки оцінка може бути зниженою через некваліфікований захист курсової роботи.

Рейтингову оцінку за курсову роботу формують два оцінювальних складники і визначають згідно з вимогами до написання та захисту курсової роботи:

- перший складник – оцінювання якості виконання роботи та дотримання графіку її виконання;
- другий складник – оцінювання якості захисту курсової роботи – ступінь володіння матеріалом, аргументованість рішень, уміння захищати свої погляди, перевірка на рівень унікальності.

Основними критеріями оцінки курсової роботи є:

- актуальність і рівень розкриття теми;
- творчий підхід і самостійність;
- достатня кількість використаних джерел;
- наявність елементів дослідження та рівень опанування методикою дослідження;
- обґрунтованість узагальнень, висновків і пропозицій;
- науковий стиль викладу;
- дотримання вимог до оформлення курсової роботи й термінів її виконання;
- якість захисту курсової роботи;
- дотримання принципів академічної доброчесності.

Курсова робота до захисту не допускається якщо:

- написана на тему, яка своєчасно не була затверджена протоколом засідання кафедри економіки підприємства;
- структура не відповідає вимогам;
- недбало оформлена.

Оцінка «відмінно» ставиться за всебічну розробку теми на основі широкого кола опрацьованих джерел інформації, якщо здобувач виявив критичне ставлення до використаного матеріалу, самостійність суджень; за умови, що робота не містить істотних стилістичних недоліків.

Оцінка «добре» ставиться, якщо не виконана одна з викладених вище вимог, наприклад, при помилках у розрахунках, висновках, але за умови достатньо повної та самостійно розробленої теми, а також дотримання всіх інших вимог.

Оцінка «задовільно» ставиться за роботу, зміст якої свідчить про те, що здобувач ознайомився з основними джерелами, самостійно їх опрацював, тему курсової роботи в цілому розкрив правильно, намагається аналізувати факти і події, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може самостійно викласти матеріал.

Оцінка «незадовільно» виставляється, якщо тема курсової роботи не розкрита, здобувач не розуміє основної суті теми, не може зробити висновки і узагальнення, робота виконана зі значним порушенням вимог щодо змісту, стилістики та оформлення; кількість опрацьованих джерел є недостатньою для повного розкриття теми; у здобувача виникають значні складнощі в демонстрації результатів роботи, наданні відповідей на поставлені запитання.

За результатами попереднього оцінювання та захисту курсової роботи виставляється загальна оцінка за системою ЄКТС і за національною шкалою у порядку, визначеному в таблиці 5.1.

Оцінку за курсову роботу виставляють на титульному аркуші та засвідчують підписом наукового керівника і членів комісії. Якщо за результатами захисту курсової роботи здобувач вищої освіти отримав оцінку «незадовільно», кафедра за рекомендацією комісії, що оцінювала цю курсову роботу, як виняток, може дозволити здобувачеві вищої освіти: виконання додаткового завдання за темою курсової роботи з його наступним захистом разом із роботою; виконання в повному обсязі курсової роботи з іншої теми. Підсумки виконання курсових робіт аналізують на засіданнях кафедри економіки підприємства.

Таблиця 5.1

Шкала оцінювання результатів виконання та захисту курсової роботи

Рейтингова оцінка з захисту курсової роботи	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX	незадовільно
34 і менше	F	

Курсові роботи з протоколами їх захисту зберігають на кафедрі економіки підприємства упродовж трьох років, потім передають в архів університету.

РОЗДІЛ 6. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ КУРСОВИХ РОБІТ

Тематика з дисципліни «Організація підприємницької діяльності»

1. Бізнес планування у підприємницькій діяльності.
2. Оподаткування підприємницької діяльності в Україні.
3. Організація підприємницької діяльності у сфері послуг (на прикладі конкретного виду послуг).
4. Розвиток законодавчого забезпечення підприємницької діяльності в Україні.
5. Державне регулювання підприємницької діяльності в Україні.
6. Характеристика цифрової взаємодії держави та підприємницьких структур.
7. Формування маркетингового плану для новоствореного (діючого) бізнесу.
8. Організація підприємницької діяльності в медичній сфері.
9. Організація підприємницької діяльності в освіті.
10. Зелений бізнес в Україні: становлення та фінансування.
11. Розвиток та становлення соціального підприємництва в Україні.
12. Інвестиційна діяльність підприємницьких структур в Україні.
13. Імідж сучасної підприємницької бізнес-структури та його вплив на результати діяльності.
14. Особливості підприємництва у сфері надання консалтингових послуг.
15. Лізинг як інструмент фінансування діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Тематика з дисципліни «Біржова діяльність»

1. Організаційно-економічний механізм функціонування товарних бірж.
2. Організаційно-економічний механізм біржової торгівлі.
3. Аналіз і прогнозування цін на біржовому фондовому ринку.
4. Стратегії і тактики спекулятивних операцій на фондових біржах.
5. Кліринг та система розрахунків на біржовому фінансовому ринку.
6. Стратегії використання опціонів на біржовому фондовому ринку.
7. Організаційно-економічні засади функціонування брокерських структур.
8. Організаційно-економічні засади функціонування фондових бірж України.
9. Управління ризиками на біржовому товарному ринку.
10. Управління капіталом на біржовому фондовому ринку.
11. Опціони та стратегії їх використання на біржовому фінансовому ринку.
12. Формування інвестиційної політики брокерських фірм на біржовому фінансовому ринку.
13. Хеджування як метод страхування цінового ризику на біржах.
14. Цінова стратегія на ф'ючерсному ринку.
15. Організація проведення алгоритмічної торгівлі на фондовому ринку.

Тематика з дисципліни «Економіка торгівлі та торговельного підприємства»

1. Планування господарської діяльності торговельного підприємства.
2. Організація діяльності торговельного підприємства.
3. Асортиментна політика торговельного підприємства.
4. Облік фінансових результатів діяльності торговельних підприємств.
5. Маркетингова діяльність торговельного підприємства.
6. Система логістики торговельного підприємства.
7. Тенденції розвитку мережевих підприємств у сфері торгівлі.
8. Особливості менеджменту торговельних підприємств.
9. Управління конкурентоспроможністю торговельного підприємства.
10. Фінансова стратегія розвитку торговельного підприємства.
11. Аудит діяльності підприємств торговельної сфери.
12. Управління потенціалом торговельного підприємства.
13. Економічна безпека торговельного підприємства.
14. Культура обслуговування як елемент сталого розвитку торговельного підприємства.
15. Удосконалення системи збуту торговельних підприємств.

РОЗДІЛ 7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Азаренкова Г. М., Біломістний О. М., Біломістна І. І. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва. К. : УБС НБУ, 2014. 303 с.
2. Апопій В. В., Шутовська Н. О. , Серета С. А. Основи підприємництва : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 324 с.
3. Балджи М. Д., Допіра І. А., Однолько В. О. Економіка та організація торгівлі : навчальний посібник. Київ : Кондор-видавництво, 2017. 368 с.
4. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання : ДСТУ 8302:2015 / Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).
5. Білоусова Т. В. Студентська наукова робота: зміст – структура – форма : методичні рекомендації. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2013. 152 с.
6. Біржова справа : підруч. / за наук. ред. докт. екон. наук, проф. О. М. Сохацької. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 655 с.
7. Біржовий ринок : навч. посіб. М. О. Солодкий. К. : Аграрнаосвіта, 2010. 565 с.
8. Блажівська О. Є. Спільна діяльність учасників простого товариства : монографія. К. : Ліра-К, 2013. 224 с.
9. Бондар М. І. Звітність підприємства: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2015. 570 с.
10. Васильців Т. Г., Іляш О. І., Міценко Н. Г. Економіка малого підприємства : навч. посіб. К. : Знання, 2013. 446 с.
11. Верига Ю. А. Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2014. 264 с.
12. Воронкова В. Г. Основи підприємництва : теорія та практикум : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 455 с.
13. Гой І. В. Підприємництво : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2013. 368 с.
14. Грищенко І. М. Підприємницький бізнес : підруч. для студентів ВНЗ. К. : Грамота, 2016. 519 с.

15. Економіка торгівлі : навч. посібник / За ред. Н. О. Власової. Харків : Світ книг, 2014. 473 с.
16. Економіка торговельного підприємства. Част. 2. Наочний посібник для кооперативних коледжів. Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Уклад. : Панченко О. П. К. : НМЦ «Укоопосвіта», 2018. 136 с.
17. Економіка торговельного підприємства : навч. посіб. / за ред. М. І. Головіна. Донецьк : ДонНУЕТ, 2012. 333 с.
18. Електронний каталог бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. URL : <https://library.kpnu.edu.ua/ufd/>.
19. Захарчин Г. М. Основи підприємництва : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Ліра-К, 2013. 407 с.
20. Заярна Н. М. Економіка торговельного підприємства : навч. посібн. для самост. роб. студентів. Львів, 2015. 367 с.
21. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр. та доп. навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
22. Кравченко Ю. Я. Ринок цінних паперів : навч. посібник. К. : Дакор, 2010. 664 с.
23. Ланге А., Сушко-Безденежних М. Наукове писемне мовлення у вищій школі (практичні поради) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 322 с.
24. Мазур Н. А., Семенець І. В., Лопашук І. А. Економіка торговельного підприємства : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 190 с.
25. Мазур Н. А. Електронна торгівля в Україні в умовах цифровізації. *Digitalization of the economy as a factor of sustainable development : Materials of International scientific-practical conference* (Mariupol, May 25-26, 2021 y.) / editorial board O. Khadzhynova [et al.]. SHEI «PSTU». Mariupol : PSTU, 2021. P. 247-249.
26. Методичні рекомендації з написання та оформлення курсових робіт у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція). URL :

<https://drive.google.com/file/d/1AALCuP0WlelwZsfT5XjkgrTiBTq4zyrN/view>.

27. Мокін Б. І., Мокін О. Б. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2014. 180 с.

28. Організація біржової діяльності. Цикл лекцій / І. В. Любезна. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 94 с.

29. Основи біржової діяльності : навчальний посібник / М. О. Солодкий, Н. П. Резнік, В. О. Яворська; за ред. М.О. Солодкого. К. : ЦП Компринт, 2017. 450 с.

30. Раровська В. В., Останкова Л. А., Акопов С. Е. Біржова діяльність : навч. посіб. для студ. вузів. Київ :ЦУЛ, 2009. 144 с.

31. Репозитарій Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. URL : <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/>.

32. Розвиток біржової торгівлі на товарних та фінансових ринках : монографія / М. О. Солодкий, В. О. Яворська, А. С. Кравченко. К. : ЦП «Компринт», 2017. 287 с.

33. Ткачук В. В. Методи визначення норми прибутку як основного компоненту проектного аналізу діяльності підприємства. Економіка та суспільство. 2023. № 49. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2314> DOI : 10.32782/2524-0072/2023-49-34.

34. Чорна М. В., Кушнір Т. Б., Михайлова О. В. Економіка торгівлі : навчально-методичний посібник. Харків : ХДУХТ, 2015. 222 с.

35. Ярошевич Н. Б. Підприємництво і менеджмент : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 408 с.

36. Яскал О. О., Яскал І. В., Лопашук І. А. Економіка та організація торгівлі : навчальний практикум. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2019. 106 с.

ДОДАТКИ**Додаток А****Титульний аркуш**

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
 Природничо-економічний факультет
 Кафедра економіки підприємства

КУРСОВА РОБОТА

з «Організація підприємницької діяльності»/
 «Біржова діяльність»/
 «Економіка торгівлі та торговельного підприємства»
 (освітній компонент)

на тему: «_____»

Здобувача вищої освіти 4 курсу
 РТВ1-В22 групи
 першого (бакалаврського) рівня
 вищої освіти
 спеціальності 076 Підприємництво,
 торгівля та біржова діяльність
 освітньої програми «Підприємництво і
 торгівля»

Олександра ОЛЕКСЮКА
 Керівник: **Оксана КУШНІР**, к.е.н.,
 доцент, доцент кафедри економіки
 підприємства

Кількість балів: _____

Оцінка за національною шкалою

Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії

_____

(підпис)

_____

(власне ім'я та прізвище)

_____

(підпис)

_____

(власне ім'я та прізвище)

_____

(підпис)

_____

(власне ім'я та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1. Сутність торговельної стратегії.....	5
1.2. Формування торговельної стратегії підприємства.....	10
1.3. Забезпечення реалізації торговельної стратегії підприємства.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТОРГОВЕЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ТОВ «ТОРГ-АВТО»	18
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства	18
2.2. Аналіз торговельних стратегій ТОВ «ТОРГ-АВТО».....	22
2.3. Оцінка ресурсів забезпечення розвитку підприємства.....	27
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ТОВ «ТОРГ-АВТО».....	32
3.1. Розробка торговельної стратегії ТОВ «ТОРГ-АВТО».....	36
3.2. Ефективність впровадженої торговельної стратегії.....	40
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	47

Приклад оформлення рисунків

Для розробки і впровадження енергоефективного проєкту у будівництво наступних житлових комплексів ТОВ «ТОРГ-АВТО» пропонується розбити даний інноваційний процес на етапи, для полегшення сприймання та можливості детального обґрунтування кожного з них (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Алгоритм впровадження енергоефективних технологій для ТОВ «ТОРГ-АВТО»

Розроблено автором на основі [78]

Приклад оформлення таблиці

Для характеристики руху трудових ресурсів на підприємстві використовуються абсолютні та відносні показники. Відносні показники згруповані в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Характеристика відносних показників трудових ресурсів

Показник	Формула розрахунку	Сутність
1	2	3
Коефіцієнт обороту по прийому трудових ресурсів	$K_{\text{Пр}} = \frac{O_{\text{П}}}{\mathcal{C}_{\text{об}}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу прийнятих на підприємство трудових ресурсів протягом досліджуваного періоду у середньообліковій чисельності.
Коефіцієнт обороту по вибуттю трудових ресурсів	$K_{\text{В}} = \frac{O_{\text{В}}}{\mathcal{C}_{\text{об}}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу трудових ресурсів, що звільнилися з підприємства за всіма причинами у середньообліковій чисельності.
Коефіцієнт необхідного обороту трудових ресурсів	$K_{\text{НО}} = \frac{O_{\text{Н}}}{\mathcal{C}_{\text{об}}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу звільнених трудових ресурсів за причинами, що обумовлені законодавством та не залежать від адміністрації підприємства у середньообліковій чисельності.
Коефіцієнт сталості трудових ресурсів	$K_{\text{Ст}} = \frac{\mathcal{C}_{\text{Вр}}}{\mathcal{C}_{\text{об}}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу трудових ресурсів у середньообліковій чисельності, що на момент дослідження відпрацювали рівно один рік на підприємстві.
Коефіцієнт стабільності трудових ресурсів	$K_{\text{Ск}} = \frac{\mathcal{C}_{\text{Пост}}}{\mathcal{C}_{\text{об}}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу трудових ресурсів у середньообліковій чисельності, що на даному підприємстві на момент дослідження мають стаж роботи п'ять і більше років.
Коефіцієнт заміщення трудових ресурсів	$K_{\text{З}} = \frac{O_{\text{П}}}{O_{\text{В}}} \times 100\%$	Характеризує відносний приріст трудових ресурсів за рахунок зовнішнього руху.
Коефіцієнт оновлення трудових ресурсів	$K_{\text{Он}} = \frac{O_{\text{Он}}}{\mathcal{C}_{\text{об}}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу трудових ресурсів у складі середньооблікової чисельності, яких у зв'язку з виробничою необхідністю після звільнення потрібно буде замінити новими.

Продовж. табл. 1.2

1	2	3
Коефіцієнт загального обороту трудових ресурсів	$K_{заг} = \frac{O_{заг}}{Ч_{об}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу трудових ресурсів, що піддалися руху, тобто яких було прийнято і звільнено протягом досліджуваного періоду, в середньообліковій чисельності.
Коефіцієнт внутрішньовиробничого обороту трудових ресурсів	$K_{ВВ} = \frac{O_{ВВ}}{Ч_{об}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу трудових ресурсів, що прийняли участь у внутрішньовиробничому русі трудових ресурсів.
Коефіцієнт приросту трудових ресурсів	$K_{ПП} = \frac{O_{П} - O_{В}}{Ч_{об}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу відносного приросту трудових ресурсів у середньообліковій чисельності за рахунок зовнішнього руху.
Коефіцієнт змінюваності трудових ресурсів	$K_{Зк} = \frac{O_{\min}}{Ч_{об}} \times 100\%$	Характеризує питому вагу трудових ресурсів у середньообліковій чисельності, яких протягом досліджуваного періоду було фактично замінено новими трудовими ресурсами.
Коефіцієнт використання облікової чисельності	$K_{Воч} = \frac{Ч_{Яв}}{Ч_{об}} \times 100\%$	Характеризує рівень використання облікового складу трудових ресурсів підприємства, тобто питому вагу в обліковому складі, що вийшли на роботу.
Коефіцієнт продуктивного використання облікової чисельності	$K_{Поч} = \frac{Ч_{ФП}}{Ч_{об}} \times 100\%$	Характеризує рівень продуктивного використання облікового складу трудових ресурсів підприємства, тобто питому вагу в обліковому складі, що відпрацювали нормативний робочий час.
Коефіцієнт продуктивного використання явочної чисельності	$K_{Пяч} = \frac{Ч_{ФП}}{Ч_{Яв}} \times 100\%$	Характеризує рівень використання явочного складу трудових ресурсів підприємства, тобто питому вагу тих, що вийшли на роботу і відпрацювали нормативний робочий час.
Повний період змінюваності трудових ресурсів	$П_3 = \frac{100}{K_B}$	Характеризує кількість років, яку необхідно для повного відновлення трудових ресурсів на підприємстві при збереженні досягнутого рівня вибуття.
Рівень рентабельності трудових ресурсів	$P_{Ск} = 1 - \frac{O_B}{Ч_{об}}$	Характеризує питому вагу трудових ресурсів у середньообліковій чисельності, які залишились на підприємстві.

Складено на основі [26, 27, 28, 29]

Приклади бібліографічних описів для списку використаних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дичківська О. О. Інноваційний менеджмент : конспект лекцій. Київ : ДІА, 2018. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Історія України. Львів, 2017. 153 с. 3. Лазор О. Я. Державне управління у сфері реалізації екологічної політики в Україні: організаційно-правові засади : монографія. Львів : Ліга-Прес, 2003. 542 с. 4. Ваш О. М. Етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 104 с. 5. Гурманова Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : ЦУЛ, 2017. 193 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мартиненко З. Е., Макар І. В. Управління підприємством : теоретико- методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2017. 296 с. 2. Палеха В. І., Карпова П. В. Менеджмент організацій : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 120 с. 3. Білоус С. І., Корнійчук В. П. Філософія освіти : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2016. 176 с. 4. Мороз І. С., Василенко Н. Ю. Маркетинг : конспект лекцій. Київ : Молодь, 2016. 102 с. 5. Вердіна С. А., Волков А. А. Контролінг : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Вердіна С. А., Волков А. А. Контролінг : навч. посіб. Вид. 3-тє., переробл. та допов. Херсон, 2017. 212 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гарнавська Г. Я., Марценюк Н. С., Герасимова Т. М. Фінанси : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2017. 412 с. 2. Пустовенко В. В., Максименко І. Л., Яким А.С. Безпека життєдіяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2017. 348 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інновації : навч. посіб. / Гуревич Д. Т., Чекан О. С., Грибан О. М., Макарова В. В. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 389 с. 2. Вища математика : конспект лекцій / Ткачук Т.С. та ін. Київ, 2015. 82 с.
П'ять і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Операційний менеджмент : підручник / С. М. Поплавська та ін. Київ : ЦУЛ, 2011. 267 с. 2. Охорона праці : навч. посіб. / О. І. Подольська та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2017. 264 с. 3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : станом на 10 жовт. 2017 р. / К. І. Мягченко та ін. ; за заг. ред. І. М. Ливанова. Київ : ЦУЛ, 2017. 428 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Веретенко В. В. Міжнародний маркетинг : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Марценюка. Київ, 2015. 374 с. 2. Бутенко М. П., Качур В. П., Петренко С. В. Психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Дутко. Київ : ЦУЛ, 2017. 332 с.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. 30 років історичному факультету: історія та сьогодення (1986-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. В. В. Черепані. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 340 с. 2. Етнографія : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Гарапка; уклад. А. І. Гарапка. Київ : ЦУЛ, 2018. 320 с. 3. Міжнародні відносини : монографія / за ред. М. А. Березовського. Київ : ЦУЛ, 2016. 162 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: П. О. Бедрія, О. О. Петренка. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Тарнавського. Київ : ЦУЛ, 2016. 186 с. 6. Підготовка фахівців у ВНЗ в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Мукачево, 4-5 жовт. 2018 р. Мукачево : МДУ, 2018. 226 с. 7. Освіта в Україні : виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол. : П. М. Марценюк (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2017. 319 с. 8. Товарознавство / упоряд. В. Олексик. Київ, 2014. 804 с.
Багатотомні видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Енциклопедія рослин / редкол.: І. М. Деркач та ін. Київ : ЦУЛ, 2016. Т. 8. 812 с. 2. Бюджетна система України: історія, стан та перспективи : у 3 т. / Акад. прав. наук України. Львів : Право, 2012. Т. 2 : Бюджетний менеджмент / заг. ред. Ю. П. Бубряка. 476 с. 3. Кучеренко Н. П. Казначейська справа : в 6 т. Київ : Право, 2016. Т. 3 : Контроль у системі Державного казначейства. 432 с. 4. Дендрофлора України. В 12 т. Т. 2. Дикорослі та культивовані дерева і кущі. Вип. 1. Покритонасінні / Л. І. Перхоменко. Київ : Наукова думка, 2012. 200 с.
Автореферати дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Петров О. Г. Музикотерапія : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 12.00.06. Київ, 2009. 40 с.
Дисертації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Петрук Л. А. Дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Львів, 2004. 140 с. 2. Винниченко О. М. Контроль соціально-економічного розвитку промислових підприємств : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Київ, 2018. 344 с.
Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2015. 98 с. 2. Конституція України : станом на 1 жовтня 2017 р. / Верховна Рада України. Київ : Право, 2017. 93 с. 3. Про вищу освіту : Закон України від 05.09.2016 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2016. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 4. Податковий кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536. 5. Про освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення : 28.09.2018. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення : 15.11.2025). 6. Питання соціального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2017 р. № 1060. <i>Офіційний вісник України</i>. 2018. № 5. С. 430–443. <p>Про інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2019-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2018 р.</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	№ 43/2018. <i>Урядовий кур'єр</i> . 2018. 23 лют. (№ 35). С. 10.
	7. Про затвердження Вимог до оформлення кандидатської дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2018 р. № 50. <i>Офіційний вісник України</i> . 2018. № 25. С. 139–141. 8. Інструкція щодо порядку оформлення і ведення особових справ отримувачів усіх видів соціальної допомоги : затв. наказом М-ва. праці та соц. політики від 19.09.2006 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i> . 2006. 19 верес. (№ 18). С. 15–16.
Архівні документи	1. Лист Голови Спілки «Первоцвіт» Г. Ф. Петренка на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Поповича щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.
Патенти	1. Зернозбиральний комбайн : пат. 25742 Україна : МПК6С09К11/00, G01Т1/28, G21НЗ/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування гіперактивності у дітей : пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	1. Марченко М. І., Кополович А. Д., Яким Б. М. Про точність визначення радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. 3. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1. Історична спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад. : Л. І. Петров, О. В. Олійник. Харків, 2000. 64 с. 2. Пам'ятки історії та мистецтва Закарпатської області : кат.-довід. / авт.-упоряд. : М. Петрик та ін.; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. іст. музей. Ужгород, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	1. Боротьба з злочинністю : нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 3 / уклад. : О. В. Куріпта, відп. за вип. Н. М. Щур; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. 60 с. 2. Іван Марченко : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Петрик. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 9).
Аналітичний бібліографічний запис Складова частина видання (глави, розділу, статті) розділовий знак «дві навскісні риски» («//») можна замінювати крапкою, а відомості про документ (його назву), виділяти шрифтом (наприклад, <i>курсивом</i>).	

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Частина видання: книги	<p>1. Якса А. П. Економічна політика держави. <i>Двадцять п'ять років з економічним правом</i> : вибрані праці. Харків, 2017. С. 205–212.</p> <p>2. Корнійчук Т. О. Методи активізації навчально-пізнавальної діяльності. <i>Педагогіка</i> : навч. посіб. / за заг. ред. Т. О. Корнійчука. Київ, 2017. С. 195–197.</p>
Частина видання матеріалів конференцій (тези доповіді)	<p>1. Лалак Н. В. Шляхи підвищення мотивації молодших школярів до навчання // Анотовані результати науково-дослідної роботи інституту педагогіки за 2011 рік : збірник тез повідомлень. Київ, 2012. С. 202–203.</p> <p>2. Максименко Д. В. Методи оперативної діагностики виробничої діяльності підприємства // Зростання ролі бухгалтерського обліку в сучасній економіці : збірник тез та доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 21 лютого 2013 р.) / відпов. за випуск Мельничук Б. В. Київ, 2013. С.331–335.</p> <p>3. Цехмістров І. І., Перець І. П. Про бюджет. <i>Дослідження проблем в Україні очима молодих вчених</i> : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p>
Частина довідкового видання	<p>1. Павлик І. М. Право інтелектуальної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 683.</p> <p>2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. <i>Основи педагогіки освіти</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Дмитрука, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>3. Попович Н. І. Початкова освіта // <i>Педагогічна енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
Частина видання: продовжуваного видання	<p>1. Куцінко Т. О. Адміністративне законодавство України: реалії та перспективи формулювання // <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Безруков С. А., Хмельов А. А. Дослідження циліндричних оболонки. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>3. Хорошилова С. А., Малафіїк Л. О., Хмельов А. А. Моделювання складеної конструкції за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p>
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	<p>1. Кучеренко О. О. Конституційні права людини і громадянина // <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>2. Коваль Л., Коваль П. Переваги дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>3. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2017. Vol. 18, № 2. P. 109–118.</p>
Електронні ресурси	<p>1. Україна очима дітей : фотовиставка. URL : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення : 15.11.2025).</p> <p>2. Хміль А. А. Функції державної служби за законодавством України // <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL : http://lsey.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>3. Хміль І. О. Шляхи подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник</i></p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	<p><i>Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2016. № 3. С. 20–27. URL : http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення : 15.11.2025).</i></p> <p>4. Куцкір Я. С., Махно Б. А., Борислав С. Г. Трансформація науково-педагогічної системи України протягом 90-х років ХХ століття : період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI : https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>